
MONOGRAFIE PRAWNICZE

ŚRODKI PRAWNE
W POSTĘPOWANIU
EGZEKUCYJNYM
W ADMINISTRACJI

EWA PIERZCHAŁA

Wydawnictwo C. H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

EWA PIERZCHAŁA • ŚRODKI PRAWNE W POSTĘPOWANIU
EGZEKUCYJNYM W ADMINISTRACJI

Polecamy nasze publikacje z tej serii:

Katarzyna Górską

**ZACHOWANIE ZWYKŁEJ FORMY PISEMNEJ CZYNNOŚCI
PRAWNYCH**

Robert Zawłocki

**POJĘCIE I FUNKCJE SPOŁECZNEJ SZKODLIWOŚCI CZYNU
W PRAWIE KARNYM**

Piotr Podleś

**PRZEKSZTAŁCENIE PRAWA UŻYTKOWANIA WIECZYSTEGO
W PRAWO WŁASNOŚCI**

Artur Mezglewski, Anna Tunia

**WYZNANIOWA FORMA ZAWARCIA MAŁŻEŃSTWA
CYWILNEGO**

Daniel Wacinkiewicz

KONTROLA I NADZÓR W PRAWIE KOMUNALNYM

Izabella Gil

SYTUACJA PRAWNA SYNDYKA MASY UPADŁOŚCI

Jerzy Bujny

PRAWA PACJENTA. MIĘDZY AUTONOMIĄ A PATERNALIZMEM

Bogusław Kosmus

SPROSTOWANIE I ODPOWIEDŹ PRASOWA

Maciej Gutowski

NIEWAŻNOŚĆ CZYNNOŚCI PRAWNEJ

Wielomodułowy System Informacji Prawnej

www.sklep.beck.pl

ŚRODKI PRAWNE
W POSTĘPOWANIU
EGZEKUCYJNYM
W ADMINISTRACJI

EWA PIERZCHAŁA

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2007

Redakcja:
Aleksandra Drózdź
Monika Pawłowska

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2007**

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Gen. Zajączka 9, 01-518 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C. H. Beck
Druk i oprawa: P.W.P. INTER-DRUK, Warszawa

ISBN 978-83-7483-514-5

Spis treści

Od Autorki	IX
Wstęp	XI
Wykaz skrótów	XV
Wykaz literatury	XIX
Rozdział I. Zagadnienia podstawowe	1
§ 1. Stosunek ogólnego postępowania administracyjnego do postępowania egzekucyjnego.....	1
I. Uwagi ogólne.....	1
II. Odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego w postępowaniu egzekucyjnym w zakresie środków prawnych.....	8
§ 2. Środek prawny – istota i znaczenie.....	12
I. Określenie i zakres terminu „środek prawny”.....	12
II. Ewolucja środków prawnych w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym.....	17
III. Klasyfikacja środków prawnych.....	20
§ 3. Funkcje środków prawnych.....	24
I. Uwagi wstępne.....	24
II. Funkcja ochronna.....	26
III. Funkcja kontrolna.....	27
IV. Funkcja porządkująca.....	29
Rozdział II. Środki prawne w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym	31
§ 1. Uwagi ogólne.....	31
§ 2. Zarzut.....	33
I. Przesłanki wniesienia zarzutu.....	36
1. Podstawy zarzutu a wniosek o umorzenie postępowania.....	39
2. Podstawy zarzutu a zawieszenie postępowania.....	43
II. Wymogi formalne.....	44
III. Zobowiązany jako podmiot uprawniony do wniesienia zarzutów.....	46
IV. Rola wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym w zakresie wniesienia zarzutów.....	50
V. Kompetencje organu właściwego do rozpatrzenia zarzutu.....	55
VI. Dwufazowość rozpatrywania zarzutu.....	58

VII. Zarzut a odwołanie z KPA.....	60
§ 3. Zażalenie	63
I. Istota i charakter prawny zażalenia	63
II. Przedmiot zażalenia.....	64
1. Pojęcie i rodzaje zaskarżanych postanowień.....	64
2. Prowadzenie postępowania egzekucyjnego jako podstawa wniesienia zażalenia.....	69
III. Podmioty uprawnione do wniesienia zażalenia	72
IV. Wymogi formalne.....	75
V. Kompetencje organów właściwych do rozpatrzenia zażalenia	76
1. Kompetencje organu I instancji.....	76
2. Kompetencje organu II instancji.....	77
§ 4. Żądanie wyłączenia prawa do rzeczy lub prawa majątkowego spod egzekucji	82
I. Podstawy wyłączenia.....	82
II. Osoba trzecia jako podmiot uprawniony do wniesienia żądanía	84
III. Wierzyciel a żądanie wyłączenia spod egzekucji.....	86
IV. Granice dopuszczalności wniesienia żądania.....	88
V. Wymogi formalne i materialne	90
VI. Kompetencje organu egzekucyjnego.....	92
§ 5. Skargi	95
I. Uwagi wstępne.....	95
II. Skarga na czynności egzekucyjne oraz na przewlekłość postępowania	97
1. Przedmiot skargi	98
2. Podmiot uprawniony do wniesienia skargi.....	99
3. Wymogi formalne.....	100
4. Kompetencje organu.....	101
III. Skarga na bezczynność wierzyciela	103
1. Przedmiot skargi	103
2. Podmioty uprawione do wniesienia skargi.....	104
3. Wymogi formalne.....	106
4. Kompetencje organu.....	107
IV. Skarga na oszacowanie wartości ruchomości.....	108
1. Przedmiot skargi	108
2. Podmiot uprawniony do wniesienia skargi.....	110
3. Wymogi formalne i materialne	111
4. Kompetencje organu.....	112
V. Skarga na naruszenie przepisów o przeprowadzeniu licytacji	113
1. Przedmiot skargi	113
2. Podmioty uprawnione do wniesienia skargi	115
3. Wymogi formalne i materialne	116

4. Kompetencje organu.....	117
VI. Skarga na czynności dotyczące obwieszczenia o licytacji nieruchomości.....	119
1. Przedmiot skargi	119
2. Podmioty uprawnione do wniesienia skargi	122
3. Wymogi formalne i materialne	123
4. Kompetencje organu.....	125
VII. Skarga na czynności poborcy skarbowego.....	126
1. Przedmiot skargi	126
2. Podmioty uprawnione do wniesienia skargi	127
3. Wymogi formalne i materialne	128
4. Kompetencje organu.....	129
VIII. Podsumowanie	130
§ 6. Wniosek o dokonanie oszacowania zajętej ruchomości lub prawa majątkowego przez biegłego sądowego	133
I. Przedmiot wniosku.....	133
II. Podmiot uprawniony do złożenia wniosku.....	134
III. Tryb wnoszenia i rozstrzygania wniosku	135
IV. Skutki wniesienia wniosku.....	136
Rozdział III. Środki prawne uregulowane w KPA stosowane w egzekucji administracyjnej.....	139
§ 1. Uwagi wstępne	139
§ 2. Istota i charakter nadzwyczajnych środków prawnych mających zastosowanie w egzekucji administracyjnej	141
I. Wznowienie postępowania egzekucyjnego	142
1. Podstawy wznowienia postępowania	143
2. Podmioty uprawnione do żądania wznowienia postępowania	145
3. Wymogi formalne	146
4. Kompetencje organu.....	147
II. Stwierdzenie nieważności postanowienia	148
1. Przesłanki.....	149
2. Podmiot uprawniony do wszczęcia postępowania.....	150
3. Kompetencje organu.....	151
§ 3. Stosunek skarg i wniosków z KPA do skarg z ustawy egzekucyjnej.....	153
I. Charakter prawny skargi.....	153
1. Przedmiot zaskarżenia	153
2. Podmioty skarżące	155
3. Wymogi formalne	155
4. Tryb rozpatrywania	156
II. Wniosek jako innowacja wśród środków prawnych	158
Rozdział IV. Środki ochrony sądowej.....	161
§ 1. Środki ochrony w postępowaniu przed sądami powszechnymi	161

I. Uwagi ogólne	161
II. Powództwo opozycyjne (przeciwegzekucyjne zobowiązane).....	162
1. Przedmiot	162
2. Podmiot uprawniony do wniesienia powództwa.....	165
3. Tryb rozpatrywania	165
III. Powództwo ekscydencyjne (przeciwegzekucyjne osoby trzeciej).....	166
1. Przedmiot	166
2. Podmiot uprawniony do wniesienia pozwu	168
3. Tryb rozstrzygnięcia	168
IV. Powództwo o pozostawienie pomieszczeń w użytkowaniu zobowiązanego	169
1. Przedmiot	169
2. Podmiot uprawniony do wniesienia powództwa.....	170
3. Tryb postępowania	171
§ 2. Środki ochrony w postępowaniu przed sądami administracyjnymi	172
I. Uwagi wprowadzające.....	172
II. Zakres przedmiotowy skargi	173
III. Podmioty uprawnione do wniesienia skargi	175
IV. Tryb rozpatrywania skargi	176
§ 3. Koncepcja kontroli postępowania egzekucyjnego przez organ niezależny	181
§ 4. Uwagi podsumowujące	183
Rozdział V. Proponowany model środków prawnych.....	185
Rozdział VI. Wnioski końcowe	199
Indeks rzeczowy.....	203

Od Autorki

Niniejsza praca została przygotowana na podstawie rozprawy doktorskiej napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Ernesta Knosali.

Pragnęłabym złożyć gorące podziękowania Panu Profesorowi Ernestowi Knosali, a także Panom Profesorom Czesławowi Martyszowi i Janowi Szreniawskiemu za konstruktywne i cenne uwagi, a także za życzliwość, które niezwykle pomogły mi w przygotowaniu niniejszego opracowania.

Bardzo jestem wdzięczna mojemu Mężowi i Synowi, a także całej mojej rodzinie za cierpliwość i wsparcie duchowe, które okazały się niezbędne, aby to dzieło zostało zakończone z powodzeniem.

Ewa Pierzchała

Wstęp

Modelem demokratycznego państwa prawnego jest dobrowolne wykonywanie przez obywateli i inne podmioty obowiązków prawnych zarówno wobec państwa, jak i wobec siebie. Wynika to z charakteru tego państwa i prawa zarówno ze względu na jego wolnościowe założenia i cele, jak i sposób stanowienia prawa. Ponieważ rzeczywistość jest zwykle odległa od ideałów, często się zdarza, że obowiązki nie są dobrowolnie wykonywane. Prawo przewiduje więc możliwość użycia przymusu państwowego do ich wykonania przez określone podmioty profesjonalnie do tego przygotowane w sposób z góry szczegółowo zorganizowany, gwarantujący nie tylko jego skuteczność, ale i poszanowanie pewnych praw zobowiązanego¹. Zarówno gwarancję skutecznej egzekucji, jak i poszanowanie praw zobowiązanego zapewniają odpowiednio dobrane i skonstruowane środki egzekucyjne i środki prawne.

Przedmiot niniejszej publikacji związany jest z zagadnieniem środków prawnych występujących w egzekucji administracyjnej. Użycie ich we właściwy sposób, w odpowiednim momencie przez konkretne podmioty może wpłynąć na kształt i kierunek egzekucji, może przesądzić o jej większej lub mniejszej skuteczności, może wreszcie zupełnie zablokować działanie organu egzekucyjnego bądź też je diametralnie przyspieszyć. Wszystkie te cechy uzależnione są jednak od dobrej, nowoczesnej procedury będącej narzędziem w ręku administracji². Procedura ta, kształtowana od wielu lat, pamięta różne układy polityczne, ekonomiczne i społeczne. Środki prawne rozwijały się bowiem na przełomie przemian, których wpływ na kierunek i kształt tych środków był ogromny³. Ich ocena pod względem społecznym, ekonomicznym i politycznym pomoże w lepszym zrozumieniu mechanizmów działających w obecnym systemie środków prawnych.

W aspekcie społecznym środki te zawdzięczają głównie możliwość aktywnego udziału stron w procesie egzekucji. Korzystanie z tych środków ma często charakter kontrolny, weryfikujący rozstrzygnięcia organu egzekucyjnego. W wymiarze społecznym środki te należałoby ocenić jako instru-

¹ E. Smoktunowicz, Egzekucja administracyjna i sądowa, Warszawa 1995, s. 28.

² Zob. J. Starościak, Gwarancje wykonania aktów administracyjnych, [w:] System prawa administracyjnego, rozdz. II. Prawne formy i metody działania administracji, Wrocław 1978, s. 111–113.

³ Por. J. Litwin, Postępowanie administracyjne. Postępowanie karno-administracyjne. Postępowanie przymusowe w administracji. Objąsnione orzecznictwem, Warszawa 1935, s. 45.

menty wpływające na świadomość uczestników postępowania w zakresie podniesienia lub zachowania pełnego obiektywizmu podejmowanych rozstrzygnięć lub rzetelności wykonywanych czynności egzekucyjnych. Aspekt społeczny wiąże się w pewnym zakresie z aspektem psychologicznym, bowiem kreowanie świadomości społeczeństwa jest zagadnieniem na pograniczu socjologii i psychologii.

Polityczny wymiar środków prawnych ma tło głównie historyczne i przejawia się przede wszystkim w tym, że środki te były niejednokrotnie narzędziem w rękach ustroju. Kwestie związane z ustaleniem kategorii podmiotów, którym były one przyznane, lub organów, które miały być weryfikowane przez użycie tych środków, często były zależne od układów politycznych i od panującego ustroju polityczno-gospodarczego.

Wymiar ekonomiczny środków prawnych wiąże się z tym, że ich celem jest przede wszystkim dążenie do skutecznego i w miarę sprawnego wyegzekwowania obowiązku administracyjnego. Obowiązek ten niejednokrotnie stanowi korzyść finansową należną państwu bądź gminom. Wyrazem tego może być skarga na bezczynność wierzyciela czy skarga na przewlekłość postępowania.

Przedstawione trzy aspekty środków prawnych mają zasadniczy wpływ na umiejscowienie ich w systemie prawnym oraz na rolę, jaką pełnią w egzekucji administracyjnej. Z punktu widzenia obywatela oraz organu egzekucyjnego istotne jest zachowanie równowagi między czynnikiem społecznym, politycznym i ekonomicznym. Także wolą ustawodawcy jest to, aby egzekucja był efektywna i legalna. Z pewnością pomocne w uzyskaniu tego celu będą zarówno trafnie skonstruowane instrumenty prawne, jak i właściwe ich wykorzystanie przez uprawnione osoby.

Po tych uwagach można wstępnie sformułować tezę, że środki prawne są materią niejednorodną, wielowątkową, a ich kształtowanie na przełomie kilkudziesięciu lat spowodowało wiele wewnętrznych sprzeczności proceduralnych. Zadaniem do wykonania jest zatem analiza tych środków oraz ocena ich prawidłowości ze szczególnym uwzględnieniem zbadania istnienia spójności między przepisami wewnątrz ustawy egzekucyjnej dotyczących zagadnień środków prawnych, przepisami wewnątrz całego systemu postępowania administracyjnego, zbadania istnienia luk prawnych, utrudniających poruszanie się przeciętnemu obywatelowi po gąszczu przepisów prawnych oraz z uwzględnieniem zbadania występowania zjawiska przeregulowania niektórych instytucji, a także określenie stopnia skuteczności tych środków.

Rozpatrzenie wszystkich wymienionych sytuacji prawnych wymaga omówienia wielu zagadnień o charakterze ogólniejszym, bez których trudno byłoby wyjaśnić kwestie szczegółowe. Stąd przed przystąpieniem do rozważań ściśle związanych z problemem środków prawnych w postępowaniu egzekucyjnym, a mających charakter analizy obowiązujących przepisów prawnych, podjęte zostały w pracy następujące kwestie natury ogólniejszej: „pojęcia podstawowe” (Rozdział I), obejmujące zagadnienia takie jak stosu-

nek ogólnego postępowania administracyjnego do postępowania egzekucyjnego, istotę i znaczenie środka prawnego oraz funkcje środków prawnych.

Szczegółowej analizie zostały poddane zagadnienia związane z administracyjnoprawnymi środkami uregulowanymi w ustawie egzekucyjnej (Rozdział II), administracyjnoprawnymi środkami uregulowanymi w Kodeksie postępowania administracyjnego, a stosowanymi w egzekucji (Rozdział III) oraz środkami ochrony sądowej (Rozdział IV). Analiza powyższych zagadnień zakończona jest propozycją nowego modelu systemu środków prawnych mających zastosowanie w egzekucji administracyjnej oraz wnioskami końcowymi stanowiącymi swego rodzaju puentę rozważań.

W związku z tym, że punktem wyjścia w niniejszej publikacji jest analiza obowiązujących przepisów prawnych, podstawową metodą tu zastosowaną jest metoda analityczno-prawna. W pewnym jednak zakresie konieczne było wyjście poza analizę przepisów. W szczególności uzasadnione było wskazanie funkcji i roli tych środków prawnych w egzekucji administracyjnej. Rozważania z tego zakresu okazały się szczególnie przydatne przy omówieniu skuteczności środków prawnych i wykazaniu mniej doskonałych środków prawnych. Natomiast sformułowanie zasad, na których powinny opierać się środki prawne, okazało się niezbędne przy budowaniu propozycji nowego modelu tych środków oraz wniosków *de lege ferenda*.

W pracy występują także wątki prawnoporównawcze¹. Sięgnięto tu do rozwiązań prawnych występujących w ogólnym postępowaniu administracyjnym oraz do egzekucji sądowej uregulowanej w Kodeksie postępowania cywilnego. Wobec niewielkich różnic w sposobie unormowania środków prawnych w egzekucji administracyjnej i egzekucji sądowej interesującym zadaniem badawczym byłoby prześledzenie instytucji obu egzekucji pod względem podobieństw i różnic, i pojęcie próby przybliżenia obu tych postępowania. Podjęcie takich badań w tej pracy nie było możliwe ze względu na zakres wykraczający poza obszar wyznaczony tematem publikacji.

W pracy brak jest wątku empiryczno-prawnego. Wszelkie próby podejmowane w tym zakresie nie pozwalają na ustalenie rzeczywistego obrazu funkcjonowania środków prawnych. Sytuacja taka jest wynikiem przede wszystkim tego, że postępowanie egzekucyjne prowadzi wiele organów administracji państwowej o zróżnicowanym charakterze. Wielość organów prowadzących postępowanie egzekucyjne, brak wiarygodności danych o ilości ich przeprowadzenia lub korzystania przez podmioty uprawnione ze środków prawnych powodują, że badania te, choć byłyby dla pracy ważnym elementem wspierającym lub obalającym tezę, okazały się nie do przeprowadzenia.

¹ Na temat metod zob. *J. Starościak*, O metodzie prawnoporównawczej, [w:] *Administracja. Zagadnienia teorii i praktyki*, Warszawa 1974, s. 65 oraz *Z. Ziemiński*, *Szkice z metodologii szczegółowych nauk prawnych*, Warszawa—Poznań 1983, s. 23 i n.

W pewnym zakresie niezbędne także okazało się sięgnięcie do stanu prawnego poprzednio obowiązującego, zwłaszcza występującego przed ostatnią największą nowelizacją z 2001 r.¹

Nieśmiałą myślą przewodnią tej pracy jest zainicjowanie działań zmierzających do znowelizowania ustawy egzekucyjnej w zakresie środków prawnych, tak aby wyeliminować błędy i niejasności mogące pojawić się podczas szczegółowej analizy przepisów dotyczących środków prawnych, a także doprowadzenie do zmniejszenia liczby norm prawnych regulujących ten zakres materiału. Obecnie rozmiary tej regulacji, jak widać, stwarzają realną barierę poznania jej przez przeciętnego obywatela. Jedną z dróg wychodzącą naprzeciw oczekiwaniom społecznym mogłoby być opracowanie nowych rozwiązań prawnych oraz poddanie egzekucji administracyjnej nadzorowi sądów administracyjnych.

Pewnych uściśleń wymaga tytuł publikacji. „Środki prawne w postępowaniu egzekucyjnym w administracji” swoim zakresem obejmują wszystkie instytucje procesowe służące uprawnionym podmiotom do weryfikacji aktów lub czynności podjętych przez właściwe organy i inne podmioty w celu ich reformacji lub kasacji uregulowane w ustawie egzekucyjnej i poza nią. Temat ten obejmuje swym zasięgiem wszystkie środki prawne, które mają zastosowanie w postępowaniu w egzekucyjnym bez względu na źródło regulacji. Struktura pracy nawiązuje do podziału środków ze względu na ich miejsce uregulowania. Oddzielnej analizie poddawane są środki prawne uregulowane w ustawie egzekucyjnej, w Kodeksie postępowania administracyjnego oraz Kodeksie postępowania cywilnego i ustawie o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Podział taki jest wyrazem wielości i różnorodności środków prawnych.

Niniejsza publikacja stanowi próbę usystematyzowania środków prawnych uregulowanych w postępowaniu egzekucyjnym i ułożenia ich w przejrzysty schemat środków funkcjonujących w innych postępowaniach administracyjnych, zwłaszcza w postępowaniu ogólnym. Celem tych środków jest bowiem przede wszystkim zabezpieczenie prawidłowego przebiegu postępowania, przeprowadzenie skutecznej egzekucji obowiązków administracyjnych oraz realizacja prawa obywatela do ochrony własnych interesów. W obecnym stanie prawnym ogromna mozaika tych środków nie daje na razie takiej gwarancji, a pokaźna ich liczba nie ułatwia obywatelom korzystania z nich. Niejednokrotnie trudno jest znaleźć wytłumaczenie faktu zróżnicowania warunków wnoszenia środków prawnych o podobnym charakterze. Wraz z kolejnymi nowelizacjami katalog tych środków wzbogacał się. Natomiast oddalał się proces ujednoczenia postępowania w tej części.

¹ Ustawa z 6.9.2001 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 125, poz. 1368).

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

- EgzAdmŚwPD *dekret z 28.1.1947 r. o egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych (Dz.U. Nr 21, poz. 84 ze zm.) – utracił moc obowiązującą 1.1.1967 r.*
- EgzAdmU ustawa z 17.6.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz.U. z 2005 r. Nr 229, poz. 1954 ze zm.)
- KC..... ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
- Konstytucja RP Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze sprost. i zm.)
- KPA ustawa z 14.6.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.)
- KPC..... ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.)
- OrdPod ustawa z 29.8.1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.)
- PostAdmU ustawa z 30.8.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. Nr 153, poz. 1269 ze zm.)
- PostPrzymR *rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 22.3.1928 r. o postępowaniu przymusowym w administracji (Dz.U. Nr 36, poz. 342 ze zm.) – utraciło moc obowiązującą 1.1.1967 r.*

2. Organy i instytucje

- NSA Naczelny Sąd Administracyjny
- SA..... Sąd Apelacyjny
- SN..... Sąd Najwyższy
- TK..... Trybunał Konstytucyjny

3. Publikatory i czasopisma

- AUWr Acta Universitatis Wratislaviensis
- Dz.U..... Dziennik Ustaw
- GP Głos Prawa

Wykaz skrótów

KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
KSP	Krakowskie Studia Prawnicze
MoP	Monitor Prawniczy
MoPod	Monitor Podatkowy
NP.....	Nowe Prawo
ONSA	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
OSN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSP (OSPika)	Orzecznictwo Sądów Polskich (Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych)
OSNAP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Administracyjna i Pracy
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna
Pal.	Palestra
PiP	Państwo i Prawo
POP.....	Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
PP	Przegląd Podatkowy
PPC	Polski Proces Cywilny
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
PS	Przegląd Sądowy
Rej.	Rejent
RHUJ	Rozprawy Habilitacyjne Uniwersytetu Jagiellońskiego
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
Rzeczp.	Rzeczpospolita
SP	Studia Prawnicze
ST	Samorząd Terytorialny
ZNUŁ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego
ZNUWr	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego

4. Inne skróty

art.	artykuł
cz.	część
itd.	i tak dalej
itp.	i tym podobne
m.in.	między innymi
n.	następny (-a, -e)
niepubl.	niepublikowany (-a, -e)
np.	na przykład

Wykaz skrótów

Nr	numer
por.	porównaj
poz.	pozycja
pt.	pod tytułem
red.	redakcja
s.	strona
T.	tom
t.j.	tekst jednolity
tj.	to jest
tzw.	tak zwany (-a, -e)
uchw.	uchwała
w zw. z	w związku z
w.	wiek
wg	według
wyr.	wyrok
z.	zeszyt
zd.	zdanie
ze zm.	ze zmianą (-ami)
zob.	zobacz

Wykaz literatury

- Adamiak B.*, Glosa do postanowienia NSA z 10.12.1991 r., III SA 997/91, OSP 1995, Nr 4, poz. 86.
- Adamiak B.*, Glosa do wyroku NSA z 26.7.1999 r., V SA 708/99, OSP 2000, Nr 9, poz. 134.
- Adamiak B.*, Nieważność decyzji w ogólnym postępowaniu administracyjnym, [w:] Zagadnienia proceduralne w administracji, Katowice 1984.
- Adamiak B.*, Odwołanie w polskim systemie postępowania administracyjnego, AUWr Nr 503, Prawo LXXXVIII, Wrocław 1980.
- Adamiak B.*, Przedmiot postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej, PiP 2001, Nr 8.
- Adamiak B., Borkowski J.*, Glosa do wyroku NSA z 7.4.1992 r., I SA 1547/92, Prok. i Pr. 1995, Nr 3, poz. 76.
- Adamiak B, Borkowski J.*, Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, Warszawa 2000.
- Adamiak B., Borkowski J.*, Polskie postępowanie administracyjne i sądownictwo administracyjne, Warszawa 2004.
- Banaszak B.*, Prawo konstytucyjne, Warszawa 2001.
- Bigo T.*, Ochrona interesu indywidualnego w projekcie KPA, PiP 1960, z. 3.
- Bigo T.*, Prawo administracyjne i instytucje ogólne (wykłady opracowane przez *W. Kawkę*), Wrocław 1948.
- Blomeyer K.*, Zwangsvollstreckung, Berlin 1956.
- Borkowski J.*, Administracyjne postępowania szczególne, Łódź 1972.
- Borkowski J.*, Nieważność decyzji administracyjnej, Łódź - Zielona Góra 1997.
- Borkowski J.*, Zmiana i uchylanie ostatecznych decyzji administracyjnych, Warszawa 1967.
- Bogomilski B.*, Tok instancji w postępowaniu administracyjnym, Rada Narodowa 1959.
- Bojnowski E.*, Wykonanie zastępcze w egzekucji administracyjnej, Warszawa 1975.
- Borucka-Arctowa M.*, Poglądy na społeczne funkcje prawa w świetle badań empirycznych, PiP 1981, z. 5.
- Bujkowska O.*, Ochrona obywatela w Kodeksie postępowania administracyjnego, Warszawa 1984.
- Choraży K., Taras W., Wróbel A.*, Postępowanie administracyjne i postępowanie egzekucyjne w administracji, Kraków 2002.